

Jeugdzorg en allochtone cliënten

Nel Suerink

Gelders onderzoek toont aan dat allochtone jongeren en hun ouders onbekend zijn met de hulpverlening van jeugdzorg. Zij maken relatief weinig gebruik van de vrijwillige hulpverlening en komen vaak pas met jeugdzorg in aanraking als de problemen geëscaleerd zijn. Om de bekendheid te vergroten adviseren de onderzoekers om de pr en voorlichting met name op jongeren en op moeders te richten. De provincie Gelderland heeft zich ten doel gesteld dat Bureaus Jeugdzorg in 2008 toegankelijk zijn voor allochtonen.

Op 1 januari 2005 is de nieuwe Wet op de jeugdzorg in werking getreden. Op basis van die wet hebben jongeren met opgroei- en opvoedingsproblemen een wettelijk recht op jeugdzorg.

Binnen de jeugdzorg richt het ministerie van Volksgezondheid zich op de vrijwillige hulpverlening, zoals de Jeugd-ggz en de Jeugdhulpverlening. Het ministerie van Justitie gaat over de niet-vrijwillige of justitiële jeugdzorg, zoals jeugdbescherming (ondertoezichtstelling), voogdij en jeugdreclassering.

Het Bureau Jeugdzorg heeft een zeer centrale functie. Deze instelling beoordeelt - als een soort toegangspoort tot de jeugdzorg - het verzoek om hulp en stelt de indicatie welke

zorg nodig is. De Wet op de jeugdzorg voorziet ook in gezinscoaches die ervoor moeten zorgen dat de verschillende vormen van hulpverlening binnen één gezin op elkaar worden afgestemd.

Onnodige escalatie

Uit cijfers uit 2005 van het Interventieteam Toegankelijkheid⁽¹⁾ blijkt dat allochtone jeugdigen en hun ouders weinig gebruik maken van het bestaande hulpverleningsaanbod. En wanneer ze er gebruik van maken, doen ze dat veelal pas in een laat stadium. Het percentage allochtone jeugdigen in de vrijwillige hulpverlening is ongeveer twintig procent, in de kinderscherming daarentegen ongeveer veertig procent en in justitiële jeugdinrichtingen zelfs bijna

zestig procent. Deze onevenwichtige verdeling laat zien dat relatief weinig allochtone jeugdigen in een vroegtijdig stadium bij de vrijwillige hulpverlening terechtkomen. De preventieve mogelijkheden van de vrijwillige hulpverlening worden door allochtone jeugdigen nauwelijks benut. Het is duidelijk dat deze situatie leidt tot onnodige escalatie van de problemen. Er zijn twee hoofdoorzaken aan te wijzen waarom allochtone jeugdigen nauwelijks bij de vrijwillige hulpverlening terechtkomen. Dit zijn de onbekendheid respectievelijk negatieve beeldvorming van jeugdzorg bij allochtonen enerzijds en het gebrek aan toegankelijkheid van de jeugdzorg voor deze doelgroep anderzijds. Deze twee aspecten worden hiernaast uitgewerkt.

Foto's: Osmose, presentatie van het Werkdocument Toegankelijkheid Jeugdzorg voor jonge vluchtelingen

Onbekend

Vanuit hun eigen land zijn allochtonen niet bekend met jeugdzorg. Men is geheel niet vertrouwd met het idee om bij opvoedings- of opgroei-problemen professionele hulp buiten de deur te zoeken. Voor hen is het juist vanzelfsprekend om die hulp te zoeken in de eigen familiekring. Het is dus eigenlijk niet te verwachten dat allochtone ouders op eigen initiatief naar de vrijwillige jeugdzorg stappen, aangezien ze deze instelling niet kennen en dus ook niet weten wat ze ervan kunnen verwachten. Dit vereist daarom goede voorlichting van de kant van de jeugdzorg. Maar juist omdat allochtone ouders het fenomeen van professionele hulpverlening op dit terrein niet kennen, is een gewone voorlichtingsfolder niet afdoende. Daarom heeft Osmose in opdracht van het toenmalige Bureau Jeugdzorg Tiel⁽²⁾ een specifieke cliëntenfolder geschreven waarbij rekening werd gehouden met de situationele context van allochtone cliënten en waarbij datgene wat zij vanuit hun achtergrond niet kennen als extra informatie was toegevoegd. De onbekendheid van jeugdzorg bij allochtone jongeren en hun ouders werd recent aangetoond in het onderzoek *Bruggen slaan*⁽³⁾. Dit onderzoek dat in opdracht van de Gelderse Statenfracties van GroenLinks en SP door de Sectie cultuur- en persoon-

lijkheidspsychologie van de Radboud Universiteit Nijmegen werd uitgevoerd, onderzocht de aansluiting tussen de vrijwillige jeugdzorg in Gelderland en allochtonen. In het onderzoek wordt ingegaan op de bekendheid met de jeugdzorg, het beeld dat allochtonen van de jeugdzorg hebben en de wijze waarop de culturele achtergrond doorwerkt in het omgaan met eventuele problemen en het daaruit voortvloeiende hulpzoekgedrag.

Uit dit onderzoek blijkt dat jeugdzorg de allochtone doelgroep nauwelijks bereikt. Overigens werd ook bij autochtone Gelderlanders gebrek aan kennis over jeugdzorg geconstateerd. De onderzoekers adviseren een publiciteitscampagne van Bureau Jeugdzorg gericht op jongeren en goede voorlichting aan allochtone moeders. Moeders worden namelijk het eerst door hun kinderen in vertrouwen genomen bij problemen, terwijl de vader traditioneel de contactpersoon met de buitenwereld is. Zij stellen voor om intermediairs in te schakelen als brugfunctie tussen allochtone gemeenschappen en de jeugdhulpverlening. Verder pleiten zij voor deskundigheidbevordering en systematisch onderzoek, waarvoor in de dossiers de etnische afkomst, aard van de problemen en status van de behandeling zou moeten worden opgenomen.

Onbemind

De oververtegenwoordiging van allochtone jeugdigen in de kinderbescherming en in justitiële jeugdinrichtingen beïnvloedt zowel het beeld dat de samenleving heeft van allochtone ouders als het beeld dat allochtone ouders zelf hebben van de jeugdzorg. Omdat vroegtijdige hulp vaak niet aan de orde is, lopen problemen uit de hand en komt het gezin meteen via een civielrechtelijke- of strafrechtelijke procedure in contact met de Raad voor de kinderbescherming. Dit kan leiden tot een ondertoezichtstelling. Ouders voelen zich vaak totaal niet begrepen over het inperken van het ouderlijk gezag. Ze ervaren Bureau Jeugdzorg als een instelling die, zonder allochtone ouders te begrijpen, bepaalt hoe zij hun kinderen moeten opvoeden. Een instelling die de Nederlandse waarden en normen voorop stelt en waar hulpverleners zomaar kunnen bepalen dat je kind uit huis geplaatst wordt. Zo ontstaat bij veel allochtone ouders een eenzijdig negatief beeld van de jeugdzorg. Daarbij scheert men de vrijwillige jeugdhulpverlening en de jeugdbescherming over één kam, aangezien men met de eerste nauwelijks ervaring heeft. En zo ontstaat er een vicieuze cirkel. Want wanneer ouders Bureau Jeugdzorg vooral associëren met uithuisplaatsing, zijn zij weinig bereid om zich voor vrijwillige hulpverlening aan te melden.

Voetnoten

- 1 Het Interventieteam Toegankelijkheid werd door de minister van Vreemdelingenzaken en Integratiebeleid in het leven geroepen voor de jaren 2005 en 2006. Het adviseerde over het verbeteren van de toegankelijkheid van lokale jeugdvoorzieningen.
- 2 Bureau Jeugdzorg Tiel valt sinds 1 januari 2005 onder Bureau Jeugdzorg Gelderland.
- 3 Kirsten Verstraten en Cor van Halen, *Bruggen slaan. Een Gelderse studie naar de aansluiting tussen de vrijwillige Jeugdzorg en allochtonen*. Nijmegen (Radboud Universiteit) 2006.

Quickscan

Behalve onbekend is de jeugdzorg ook onvoldoende toegankelijk voor allochtone doelgroepen. De provincie Gelderland heeft zich tot doel gesteld dat in de periode 2005 - 2008 alle jeugdvoorzieningen toegankelijk moeten zijn voor allochtone jongeren. Daarom voerde Osmose in opdracht van de provincie tussen oktober 2004 en juni 2005 een quickscan uit onder de Gelderse jeugdzorginstellingen. Deze quickscan was bedoeld als aanzet tot interculturalisatie van de jeugdzorg, opdat ook bij allochtone gezinnen de problematiek in een vroegtijdig stadium gesignaleerd en aangepakt zou kunnen worden. Uit de quickscan bleek dat de jeugdzorg een begin heeft gemaakt met interculturalisatie als onderdeel van diversiteitsbeleid. Daarbij werd vooral aandacht besteed aan de uitvoerende dienstverlening,

Voetnoten

- 4 Operatie Jong' was een samenwerkingsverband van de ministeries van VWS, OCW, Justitie, SZW en BZK, VROM en Financiën met als doel samenhang te creëren in het jeugd-beleid. Aan dit samenwerkingsverband werkten 13 gemeenten mee, waaronder geen Gelderse gemeente.
- 5 J. van Lier, *Werkdocument Toegankelijkheid Jeugdzorg voor jonge vluchtelingen*. Arnhem (Osmose) 2007.

waarmee nog geen sprake is van daadwerkelijke interculturalisatie van diensten en producten. Er is nog een aantal aandachtspunten, namelijk het vastleggen van de opgedane ervaringen in beleid, diversiteit in het personeelsbeleid en het voorbereiden van de totale organisatie op de demografische ontwikkelingen. Een specifiek aandachtspunt is prioriteit voor interculturalisatie van Bureau Jeugdzorg zelf, vanwege de cruciale taak met betrekking tot aanmelding, intake en indicatiestelling die deze instelling heeft.

Ketenbenadering

De toegankelijkheid van jeugdzorginstellingen is mede afhankelijk van de verwijzers. Daarom is ketenbenadering zo belangrijk. Bij ketenbenadering gaat het om het realiseren van een sluitende keten voor elk afzonderlijk kind dat gesignaleerd is. Daarbij is de regierol van de gemeente essentieel. De 'Operatie Jong'⁽⁴⁾ heeft voorbeelden opgeleverd hoe gemeenten hun regierol met betrekking tot de jeugdketen kunnen invullen. Om een voor allochtone cliënten adequate ketenaanpak te realiseren is het nodig dat alle instellingen van de keten toegankelijk zijn voor allochtone cliënten en adequate dienstverle-

ning bieden. Een voorbeeld van een geslaagde ketenaanpak is het samenwerkingsproject tussen ketenpartners in Arnhem om de toeleiding, aanmelding en indicatiestelling van jonge vluchtelingen bij Bureau Jeugdzorg te verbeteren. Dit samenwerkingsproject van Bureau Jeugdzorg Gelderland, Stichting Vluchtelingenwerk Midden-Gelderland, Nidos (voogdij-instelling voor jonge vluchtelingen), Kionda (begeleidingsinstelling ama's Gelderland) en Osmose, heeft een werkdocument⁽⁵⁾ opgeleverd, dat tips en aanbevelingen bevat over signaleren en verwijzen en over omgaan met de Wet op de jeugdzorg en de asielwetgeving.

Kansen en uitdagingen

Een kans voor de jeugdzorg ligt er in interculturalisatie van alle jeugdzorginstellingen: instellingen zo inrichten dat zij toegankelijk zijn voor en kwalitatief goede dienstverlening bieden aan alle cliënten, met welke culturele achtergrond dan ook. De nieuwe Wet op de jeugdzorg vormt een uitdaging hiervoor. Deze wet stelt immers de vraag van de cliënt centraal en veronderstelt impliciet dat de cliënt in staat is deze te formuleren. Hier ligt een uitdaging voor Bureau Jeugdzorg om allochtone cliënten tegemoet te treden met aangepaste voorlichting, zodat ook bij hen, door toedoen van de vrijwillige hulpverlening, escalatie van problemen kan worden voorkomen. Wanneer allochtone cliënten zich vervolgens serieus genomen voelen bij de intake, wanneer de voorzieningen aansluiten bij hun behoeften en een zekere mate van herkenbaarheid voor hen hebben, is er al veel bereikt. ■

Nel Suerink is manager-relatie beheer bij Osmose, adviesbureau voor multiculturele vraagstukken.